

14.03.2016

Perustuslakivaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS TARTUNTATAUTILAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 13/2016VP)

TARTUNTATAUTILAKI

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan korvattavaksi nykyinen tartuntatautilaki uudella saman nimisellä lailla. Lain tavoite on tartuntatautien ja niiden leviämisen estäminen. Siinä säädettäisiin siten ehkäisevistä toimenpiteistä. Tartuntatautien torjuntatyö toteutettaisiin osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Tautien hoidosta ei säädettäisi lukuun ottamatta hoidon osana tarvittavia toimia taudin leviämisen estämiseksi. Hoito potilaille annettaisiin terveydenhuoltolain ja kansanterveyslain mukaisesti.

Laissa on otettu huomioon myös tartuntatautien torjunnan kansainvälisen ja Euroopan unionin yhteistyön vahvistuminen.

Viranomaisten tehtävät ja työnjako

Kunnan ja valtion viranomaisten nykyinen työnjako säilytettäisiin. Kunnalla olisi edelleen vastuu oman alueensa tartuntatautien torjunnasta. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tehtävänä olisi tukea kuntaa asiantuntemuksellaan tautien diagnostiikassa ja epidemioiden selvittämisessä. Tartuntataudeista vastaavan lääkärin roolia kunnassa ehdotetaan vahvistettavaksi, ja kunnan tartuntataudeista vastaavassa toimielimessä päätettävät henkilöä koskevat asiat siirtyisivät pääosin virkasuhteisen kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin päätettäväksi. Myös aluehallintoviraston tulisi nimetä tartuntataudeista vastaava lääkäri, joka sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä on jo voimassa olevan lain mukaan. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos säilyisi torjuntatyön valtakunnallisena asiantuntijalaitoksena.

Ajankohtaiset haasteet

Tartuntatautien torjunnan haasteita ovat hoitoon liittyvät infektiot ja lääkkeille erittäin vastustuskykyiset mikrobit. Niiden torjumiseksi annettaisiin velvoitteita kaikille terveydenhuollon toimintayksiköille ja myös sosiaalihuollon toimintayksiköille. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymällä olisi alueellaan tätä työtä ohjaava rooli ja siihen liittyen velvoite pitää erittäin vastustuskykyisten mikrobien kantajien rekisteriä.

Viranomaisten tietojen saanti

Torjuntatyölle välttämättömästä viranomaisten tiedon saannista säänneltäisiin nykyistä tarkemmin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymille ehdotetaan oikeutta perustaa tapauskohtaisia rekistereitä epidemian selvittämisen ja tartunnan jäljityksen toteuttamiseksi. Rokotusten haittavaikutusten seuranta siirrettäisiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseksi muun lääkkeiden turvallisuuteen liittyvän seurannan yhteyteen.

Poikkeuksellinen epidemia

Lakiin sisältyisi velvoite varautua poikkeukselliseen epidemiaan hallinnon kaikilla tasoilla. Tilanteen johto olisi määrätty sosiaali- ja terveysministeriölle. Joustavan ja nopean toiminnan saavuttamiseksi annettaisiin mahdollisuus valtioneuvoston asetuksella antaa rokotustehtäviä myös terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimintayksiköille sekä työterveyshuollolle oikeus rokottamisen. Asetuksella voitaisiin myös säätää eräitä poikkeuksia lääkkeitä sekä terveydenhuollon laitteita ja tarvikkeita koskeviin säännöksiin.

Muut lait

Tartuntataudin leviämisen estämiseksi ansiotyöstään poissa olemaan, eristettäväksi tai karanteeniin määrätyn henkilön ansionmenetyksen korvaamista koskevia säännöksiä selkeytettäisiin. Tartuntatautilaissa säädettäisiin oikeudesta tartuntatautipäivärahaan ja sairausvakuutuslaissa päivärahan määräytymisestä ja maksamisesta. Sairausvakuutuslain mukaisesti ansionmenetyksen korvaamiseksi maksettaisiin vain yhtä etuutta, tartuntatautipäivärahaa.

Rikoslakia muutettaisiin siten, että siinä määriteltäisiin nykyistä tarkemmin tartuntatautilain säännökset, joiden rikkomisesta voitaisiin rangaista terveyden-suojelurikkomuksena.

Lisäksi eräisiin muihin lakeihin ehdotetaan tehtäväksi tekniset muutokset siten, että niissä viitataan ehdotettuun tartuntatautilakiin voimassa olevan lain sijasta.

SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS

Tartuntatautien luokittelu

Tartuntataudit luokiteltaisiin nykykäytännön mukaisesti valtioneuvoston asetuksen tasolla, koska kiireellisessä tilanteessa, esimerkiksi pandemian uhatessa, lain muuttamista vaativa eduskuntakäsittely olisi liian hidas menettely. Tartuntataudin leviäminen on pystyttävä estämään nopeasti ihmisten hengen ja väestön terveyden turvaamiseksi.

Rajoitustoimenpiteet

Ehdotetun lain 6 luvussa säädettäisiin tartunnan leviämistä rajoittavista toimenpiteistä. Henkilöiden tahdosta riippumattomista toimista päättämistä täsmennettäisiin. Ne olisivat edelleen toissijaisia henkilön kanssa yhteisymmärryksessä toteutettaviin toimiin nähden. Henkilöiden asemaa pyritään parantamaan myös säätämällä karanteeniin ja eristykseen määrätyn oikeuksista nykyistä tarkemmin lain 68 §:ssä.

Karanteeni ja eristäminen

Lakiehdotuksen 60 §:ssä säädetään karanteenista ja 63 §:ssä eristämisestä. Kummassakin pykälässä säädetään edellytyksistä, joiden täyttyessä rajoitustoimenpiteen käyttö on sallittua. Karanteeni ja eristäminen on mahdollista myös vastoin potilaan tahtoa. Karanteeni tai eristäminen tulisi lopettaa heti, kun sen edellytyksiä ei enää ole.

Karanteeni ja eristäminen ulkopuolelta lukittavassa tilassa

Karanteenin ja eristämisen perusteet ulkopuolelta lukittavassa tilassa on lueteltu tyhjentävästi ja tarkkarajaisesti lain 67 §:ssä. Rajoitustoimenpiteen käyttö rajoitettaisiin käytännössä tilanteisiin, joissa sitä lievemman rajoitustoimenpiteen käyttö ei olisi mahdollista tai riittävää tilanteessa, jossa potilas käyttäytymisensä tai uhkauksensa perusteella vakavasti vaarantaisi oman tai toisen henkilön terveyden. Edellytyksenä olisi henkilökunnan suorittama valvonta ja potilaan mahdollisuus saada välittömästi yhteys henkilökuntaan.

Välttämättömän sairaanhoidon ja lääkityksen antaminen

Lakiehdotuksen 64 § mahdollistaisi lääketieteellisesti välttämättömän sairaanhoidon antamisen eristämisen aikana ja 65 § lääkärin määräämien lääkkeiden antamisen henkilön vastustuksesta huolimatta. Edellytyksenä on se, että toimenpiteet ovat tarpeen eristetyin omaa henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi ja toimenpiteen toteuttamatta jättämisen uhkana olisi yleisvaarallisen tartuntataudin leviäminen.

Tapaamisen rajoittaminen karanteenin ja eristämisen aikana

Lakiehdotuksen 69 §:n mukaan henkilön oikeutta tavata terveydenhuollon toimintayksikön ulkopuolisia henkilöitä voidaan rajoittaa vain silloin, kun se on välttämätöntä yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen estämiseksi välttämätöntä. Tapaamisten rajoittamistoimenpiteet ovat välttämättömiä vain siihen asti kunnes potilas ei enää tartuta.

Pakollinen rokotus

Pakollista rokotusta koskeva 47 § ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevan lain mukaisena. Valtioneuvosto päättäisi pakollista rokotusta koskevan asetuksen antamisesta epidemiologisen ja lääketieteellisen tilannearvion perusteella. Säännös on perusteltua säilyttää laissa hyvin poikkeuksellisia terveydenhuollon häiriötilanteita varten esimerkiksi bioterrorismin seurauksena syntyneitä vakavaa epidemiaa ajatellen.

Työntekijöiden ja opiskelijoiden rokotus potilaiden suojaamiseksi

Ehdotetun työntekijöiden rokotussuojaa potilaiden suojaamiseksi koskevan 48 §:n tavoitteena on suojata tartuntatautiin vakaville seurauksille alttiiden potilaiden ja asiakkaiden henkeä ja terveyttä. Rokotusten ottaminen olisi vapaaehtoista.

Päätöksenteko ja toimenpiteiden suorittaminen

Lakiehdotuksen rajoitustoimenpiteitä koskevien 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67 ja 69 §:ien mukaan ratkaisutoimivalta olisi virkasuhteisella kunnan tai sairaanhoidopiirin tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä. Kiireellisessä tapauksessa voisi muu julkisessa terveydenhuollossa toimiva laillistettu lääkäri päättää henkilön tai tavaran karanteenista tai henkilön eristämisestä taikka päättää välttämättömän sairaanhoidon toteuttamisesta, lääkityksen antamisesta henkilön vastustuksesta huolimatta tai tapaamisen rajoittamisesta enintään viideksi päiväksi. Edellytyksenä on, että se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi ja päätöksen tekemisen edellytykset ovat todennäköisesti olemassa.

Muutoksenhaku

Lakiehdotuksen mukaan muutoksenhakukelpoisia päätöksiä olisivat 16 §:n, 57—67 ja 69—71 §:ien mukaiset rajoitustoimenpiteiden käyttöä koskevat päätökset. Mainittuja rajoitustoimenpiteitä koskevaan päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla 90 §:n mukaisesti hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Potilaan tai hänen edustajansa käytössä olisivat myös potilaslain mukainen muistutus, hallintolain mukainen hallintokantelu valvontaviranomaiselle sekä mahdollisuus nostaa vahingonkorvauskanne ja rikossyyte.

LIITTEET

-

JAKELU

-

TIEDOKSI

Ministeri Rehula
Erityisavustaja Salmenpohja
Erityisavustaja Kause
Ministeri Mäntylä
Erityisavustaja Ullvén-Putkonen
Erityisavustaja Perälä
Kansliapäällikkö Sillanaukee
Osastopäällikkö Niemi

